

Den svenska konst

Det är få som följer kultursidorna och ännu färre som skriver på dem. Men det är nävrt att underskatta deras opinionsbildande betydelse. Liksom på många håll är kulturlivet en liten värld där snart sagt alla känner alla. Det uppmuntrar inte direkt till självkritik och granskning. Ludvig Rasmussons artikel är ett undantag från denna regel. Därför refuserades den av redaktionen för årets konstkatolog och därför publiceras den av Finanstidningen.

JOHAN HAKELIUS

Vi har på senare år fått ett ökande politikerförakt. Men även andra förakt har blivit vanliga. Till exempel kritikerföraktet.

TEXT: LUDVIG RASMUSSEN

De svenska dagstidningarnas kritiker har förlorat i betydelse, inte bara sedan Bööks dagar, utan även sedan Holmqvists och Lindes. Ett tecken på detta är att det inte längre spelar någon roll för bokförsäljningen och biobesöken vad kritikerna skriver. Ingen enskilda kritiker i Sverige i dag kan skapa en succé. Det kan inte ens flera kritiker tillsammans. Men det kunde de förr. Nu har mun-till-öra-metoden och teves nyhetsprogram tagit över efter dem.

Man kan diskutera vad detta beror på, men det görs aldrig. De svenska kultursidorna är som den svenska polisen. Man försvarar sig förörrättat mot alla angrepp. Det får alla de veta som törs kritisera dem – de slår in öppna dörrar, är populister och reaktionärer, de förenklar och de är okunniga.

De kan inte heller läsa innantill.

Men den verkliga förklaringen till de häftiga reaktionerna är nog att de som ifrågasätter kritikerna och kulturredaktionerna inte bara diskuterar något allmänt kulturellt. De gör något mycket värre, för de ifrågasätter positionerna för de många institutionsförsörjda kulturarbetare som i dag utgör en svensk nomenklatura. En allt större del av svenskt kulturliv i dag vänder sig helt in mot sig själv, som ett möbiusband, där allt går runt runt, ibland upp, ibland ned, men aldrig lämnar bandet.

DÄRFÖR AVVISAS BLANKT ALL KRITIK. Det kommer att gå likadant med den här artikeln. Det lilla som det eventuellt kanske ändå ligger något i kommer man att glida förbi, och slå ner på allt annat. Det är viktigt att kväsa alla försök till opposition. Se bara hur det gick i Östtyskland! Hade man inte varit så mesig skulle nog muren stå där än i dag!

Nu förekommer det visserligen att kritiker kritiserar. Det är ständiga genmälen på kultursidorna, protester från alla dem som missuppfattats eftersom man inte kunnat läsa innantill. Varje dag skriver någon debattör på en kultursida att en motståndare inte kunnat läsa innantill. Det är svenska skolans fel.

Men någon allmän debatt om verksamheten är det inte. Man vill varken se eller debattera det ökade kritikerföraktet.

En viktig orsak till problemet är att kritiken akademiserats. I dag kommer nästan alla svenska kritiker från universiteten, där de pluggat litteraturvetenskap och konstvetenskap, i värsta fall filmkunskap och på kulturvetarlinjen. På universiteten har dessa unga akademiker lärt sig en akademisk jargong som de sedan använder när de skriver i tidningar och talar i radio och teve. "Diskurs" har länge varit ett av alla dessa nalleord som de flesta läsare envisas med att inte förstå och som faktiskt saknar meningsfullhet i ickeakademisk kultursäistik.

Kultursidorna har blivit seminarier. Hur illa det kan gå ser vi varje vecka på DN:s essäavdelning på femtesidan och på SvD:s understräckare. Förr utgjorde dessa långa essäer tyngdpunkten i kulturavdelningarna. Nu tas de över av unga akademiker. Essäerna är uppiffade avhandlingar, av akademiker som sällan skriver bra och främst skriver

om sådant som saknar den allmängiltighet som man kan kräva i en offentlig kulturdebatt. De borde publiceras i specialiserade kulturtidskrifter och på seminarier. Men tyvärr har vi ju knappt några vitala kulturtidskrifter längre.

Störst har krisen varit inom konstkritiken, och allra störst på Sveriges största morgontidning, Dagens Nyheter.

På 60-talet hade man två mycket betydande konstkritiker, Ulf Linde och Torsten Bergmark. De var lika olika som Ohlin och Erlander.

Dagens motsvarigheter heter Ingela Lind och Lars O Ericsson. De har varit verksamma länge och lyfts fram på ett sätt som inga konstkritiker tidigare i svensk presshistoria, inte ens Linde och Bergmark. De har fått breda ut sig stort, getts väldiga resurser och kostats på massor av färgbilder. De har saknat nästan all betydelse.

DETTA BEROR FRÄMST PÅ DERAS bigotta syn på konst. Ericsson är en konstens svartklädda schar-taun, svårartat humorlös, rigid, bokstavstrogen och helt utan nyfikenhet. Ingela Lind är lika bigott och onyfiken, och dessutom okunnig, men styrs i stället av en mycket långt gången opportunist.

När jag gjorde förarbetet till den här artikeln frågade jag en rad personer verksamma i konstillivet. Alla hade endera av två åsikter om Lind – antingen att hon håller upp fingret i luften eller att hon vänder kappan efter vinden. Det var en liten övervikt för "kappan".

Det hör till jobbet som konstkritiker att bli impopulär. En kritiker som skriver negativt om en konstnär har fått en ovän för livet. Men det är inte därför Ericsson-Lind är illa omtyckta. De skriver sällan negativa recensioner. Mest skriver de om konst de gillar, ofta på gränsen till reklam. Det de inte tycker om eller som inte stämmer med katekesen och trenderna, skriver de inte alls om.

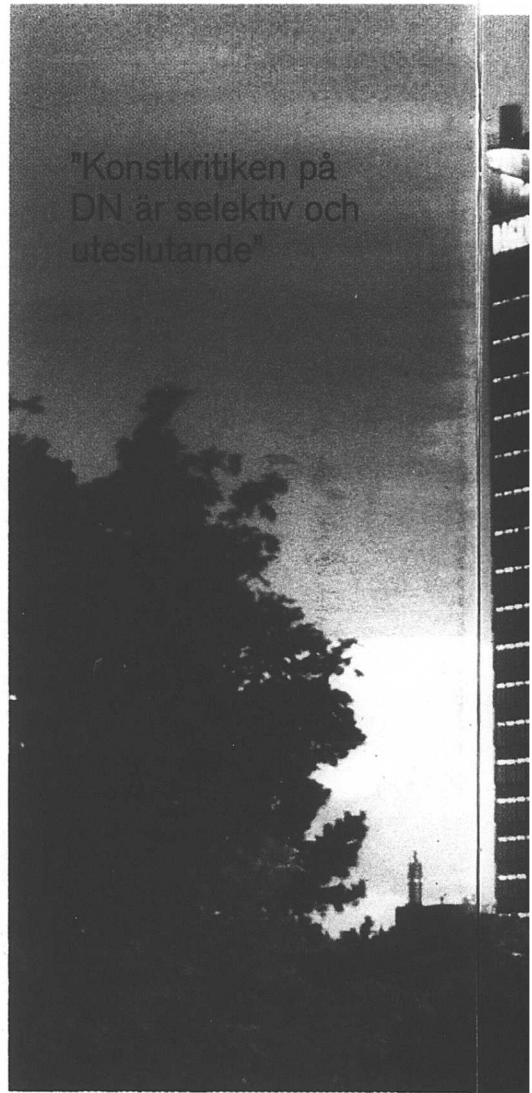
Om det de skriver upp blir omodernt överger det det och satsar på nya unga hästar. De gamla favoriterna dumpas, oavsett hur de utvecklas.

Ericsson och Lind är paniskt rädda att inte vara moderna. Konstnärer kommer och går, men själva överlever de alla trender.

Eftersom de vänder kappan efter vinden och saknar all kontinuitet kan de aldrig bli omoderna, till skillnad från de konstnärer de först suger ut och sedan dumpar, och som som till skillnad från dem styrs av seriöst sökande och långsiktiga idéer.

Följden har blivit att en större del av det på senare år onekligen mycket rika konstlivet i Sverige inte skrivits om alls i DN. Läsarna har inte fått veta vad som hänt. Endast trender behandlas.

Det snäva urvalet av behandlad konst är unikt.

Ludvig Rasmusson går till angrepp mot konstkritikerna på DN. Han tycker att Ingela Lind för att ha haft svårt att hålla isär personliga känslor och be-

"Konstkritiken på DN är selektiv och uteslutande"

"Inte för inte kallas hon Ingela Blind – hon verkar sällan över huvud taget betrakta den konst hon skriver om"

Det gäller just DN, inte andra jämförbara svenska tidningar. Även om tyvärr ingen konstbevakning i svensk press, radio eller teve, haft den bredd som det rika svenska konstutbudet nu kring sekelskiftet förtjänar och som publiken har rätt att förvänta sig. För framtidens konsthistoriker blir senare års svenska konstkritik en oanvändbar referens.

Okunnigast och mest avskämtat har DN varit. Denna snävhet har ingen motsvarighet i övriga tidningar. Musikkritikerna täcker hela spektrum, filmkritiker och teaterkritiker bevakar all, litteraturkritikerna struntar visserligen i nästan allt som inte är skönlitteratur, men just den följer de väl. Och även om sportjournalisterna har en överdriven faiblesse för finare idrotter som golf och motsvarande förakt för enklare som bowling, så försöker de täcka in allt.

KONSTKRITIKEN PÅ DN ÄR SELEKTIV och uteslutande. En parallell vore om litteraturkritikerna inte alls skrev om nya böcker av författare som Eva Runefelt och P G Evander eller om musikkritikerna av någon anledning stött sig med skivbolaget EMI och därför struntade i deras skivor. Det vore förstås otänkbara.

Det finns vissa mindre motsvarigheter till detta inom andra kulturområden. Operachefer har i alla